

MEDZINÁRODNÉ VZŤAHY

SLOVAK JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS

Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava

2021, Volume XIX., Issue 1, Pages 31 – 47

ISSN 1336-1562 (print), ISSN 1339-2751 (online)

Submitted: 25. 3. 2020 | Accepted: 4. 3. 2021 | Published 15. 3. 2021

VZŤAH MEDZI PRÍJMOVOU NEROVNOSŤOU A HOSPODÁRSKYM RASTOM: PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA PRE LATINSKÚ AMERIKU A KARIBIK

RELATION BETWEEN INCOME INEQUALITY AND ECONOMIC GROWTH: CASE STUDY OF LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN

*Barbora Janubová*¹

Cieľom príspevku je zhodnotiť vzťah medzi hospodárskym rastom a príjmovou nerovnosťou. Stručne analyzujeme súčasný stav príjmovej nerovnosti a hospodárskeho rastu v Latinskej Amerike a Karibiku. Následne, skúmame prostredníctvom regresnej analýzy, či príjmová nerovnosť v regióne pôsobí na hospodársky rast negatívne a *viceversa*. Dospeli sme k záverom, že vysoká príjmová nerovnosť vedie k nižšiemu hospodárskemu rastu, pričom hospodársky rast vo vyspelejších latinskoamerických krajinách nie je založený na akumulácii ľudského kapitálu. Ďalej, pre skupinu viac rozvinutých latinskoamerických ekonomík platí, že rast HDP p.c. znižuje príjmovú nerovnosť. V prípade menej vyspelých štátov pozorujeme pozitívny vplyv HDP p.c. na rast príjmovej nerovnosti.

Kľúčové slová: Latinská Amerika a Karibik, hospodársky rast, príjmová nerovnosť

The aim of the paper is to evaluate the relation between economic growth and income inequality. We briefly analyze the current state of income inequality and economic growth in Latin America and the Caribbean. Subsequently, we examine through the regression analysis whether the income inequality in the region has a negative impact on economic growth and vice versa. We conclude that high income inequality leads to lower economic growth, while economic growth in the more advanced Latin American countries is not based on the accumulation of human capital. Furthermore, GDP growth p.c. reduces income inequality for a group of more developed Latin American economies. In the case of less developed countries, we see a positive effect of GDP p.c. to increase income inequality.

¹ Ing. Barbora Janubová, PhD. Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie, Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita, Dolnozemska 1, 852 35 Bratislava, barbora.janubova@euba.sk

Key words: Latin America and the Carribean, economic growth, income inequality
JEL: D63, O40, O47

1 ÚVOD

V príspevku sa venujeme skúmaniu vzťahu medzi hospodárskym rastom a príjmovou nerovnosťou. V závislosti od toho, že vzťah medzi nimi pôsobí oboma smermi, skúmame, či príjmová nerovnosť v regióne pôsobí na hospodársky rast negatívne alebo pozitívne a *vice versa*. Na základe predchádzajúcich výskumov v tejto oblasti predpokladáme nasledujúcu hypotézu: „Príjmová nerovnosť v regióne pôsobí na hospodársky rast negatívne.“

Následne, zisťujeme, či a do akej miery hospodársky rast pôsobí na príjmovú nerovnosť v Latinskej Amerike a Karibiku. Zisťovanie uskutočníme prostredníctvom potvrdenia alebo vyvrátenia hypotézy: „S hospodárskym rastom klesá príjmová nerovnosť v Latinskej Amerike a Karibiku.“ Cieľom príspevku je zhodnotiť vzťah medzi hospodárskym rastom a príjmovou nerovnosťou na základe vyššie uvedených hypotéz. Najprv vymedzíme teoretické aspekty problematiky, stručne analyzujeme štruktúru a mieru ekonomickej nerovnosti a hospodárskeho rastu v regióne, následne budeme zisťovať príčinný vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a hospodárskym rastom Latinskej Ameriky a Karibiku. Vykonáme vzťahovú analýzu pomocou regresnej analýzy skúmaných štatistických ukazovateľov, po jej vyhodnotení predkladáme závery a hodnotíme platnosť nami stanovených hypotéz.

2 METÓDY SKUMANIA A DÁTA

V príspevku využívame kvalitatívne a kvantitatívne metódy: deskriptívnu analýzu, syntézu a komparáciu. So zámerom zistiť príčinný vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a hospodárskym rastom Latinskej Ameriky a Karibiku vykonáme regresnú analýzu skúmaných štatistických ukazovateľov, pričom potrebné štatistické údaje využívame z Ekonomickej komisie pre Latinskú Ameriku a Karibik (CEPAL) a databázy distribúcie príjmov pre Latinskú Ameriku (IDLA), kde sa nachádzajú komplexné údaje potrebné pre precízne spracovanie danej problematiky. Pri výbere a spracovaní jednotlivých štatistických dát (Giniho indexu, HDP p. c. etc.) opäť využívame metódu analýzy a syntézy. Jedným z našich zámerov bolo dodržať homogenitu štatistických dát. Z tohto dôvodu sme čerpali jednotlivé dáta pre konkrétne časové obdobie iba z jedného zdroja. Pri nedostatočnom časovom rámci boli následne doplnené z iného dostupného zdroja, avšak zakaždým bolo dodržané kritérium časového obdobia pre dáta jednotlivých krajín a merná jednotka. Výskum vykonávame iba na vzorke niektorých latinskoamerických štátov vzhľadom k nedostupnosti údajov pre určité krajiny regiónu, ktoré sme z nášho výskumu vyradili. Uvedomujeme si, že napriek nášmu cieľu o komplexné spracovanie problematiky, uskutočníme z dôvodu nedostupnosti dát iba čiastkové skúmanie.

V empirickej časti príspevku sa venujeme vplyvu príjmovej nerovnosti na hospodársky rast, čo dokazujeme pomocou vzťahovej analýzy dvoch hlavných ukazovateľov: Giniho indexu a rastu HDP p. c. pre 10 krajín Latinskej Ameriky a Karibiku. Následne sa zameriame na tri najrozvinutejšie krajiny regiónu, Argentínu, Uruguaj a Kostariku.

Po jej vyhodnotení sa zameriame na vzťah medzi hospodárskym rastom a nerovnosťou *vice versa*, čiže ako vplyva hospodársky rast na príjmovú nerovnosť, čo dokazujeme vzťahovou analýzou nasledovných ukazovateľov: HDP p. c. a Giniho indexu, opäť získaných zo CEPALSTAT-u. So zámerom porovnávania účinkov hospodárskeho rastu na vyspelejšie a menej vyspelé štáty regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku, identifikujeme krajiny podľa indexu ľudského rozvoja (HDI) na menej a viac vyspelé s podmnožinou najvyspelejších a opäť vykonáme regresnú analýzu, tentokrát pre každú skupinu zvlášť.

Nami vyššie uvedený zámer, t. j. vykonať vzťahové analýzy ekonomického rastu a príjmovej nerovnosti, uskutočnime prostredníctvom ekonometrického programu Eviews. Konkrétne budeme používať analýzu panelových dát pre latinskoamerické krajiny s relevantnými dátami pre náš výskum, pričom sme sa rozhodli skúmať nasledovný časový rámeč: 2001, 2002, 2004, 2005, 2011, 2012, 2013. Uvedené roky sme si vybrali z dôvodu dostupnosti dát pre čo najväčší počet latinskoamerických krajín. Zároveň je potrebné uviesť, že sa zameriavame na obdobie po roku 2000, nakoľko ide o obdobie, kedy dochádza k znižovaniu nerovnosti.

3 VZŤAH MEDZI PRÍJMOVOU NEROVNOSŤOU A HOSPODÁRSKYM RASTOM

Vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a hospodárskym rastom sa skúma dvomi smermi, a teda či a ako vplyva hospodársky rast na distribúciu dôchodkov, a *vice versa*, či a ako ovplyvňuje samotná príjmová nerovnosť hospodársky rast, resp. výkonnosť ekonomiky.

Príjmová nerovnosť sa charakterizuje ako „rozptyl distribúcie, a to či už ide o príjem alebo spotrebu“ (Lichtfield 1999, s. 1). Pod pojmom ekonomický rast rozumieme „také zmeny v hospodárstve, ktoré sa prejavujú v prírastku základných makroekonomických veličín v čase“ (Lisý 2005, s. 17). Ekonomický rast je jedným z najdôležitejších determinantov ekonomického aj spoločenského vývoja štátu a najčastejšie sa meria prostredníctvom zmeny hrubého domáceho produktu.² Najlepším ukazovateľom rastu je meranie reálneho HDP per capita. K ekonomického rastu dochádza, ak tempo rastu HDP na jedného obyvateľa je vyššie ako tempo rastu obyvateľstva. „Ak chce krajina zvýšiť svoj ekonomický rast, musí nejakým spôsobom zvýšiť buď fyzický alebo ľudský kapitál.“ (Gardner 1997, s. 121). Za dôležité zdroje rastu sa okrem produktivity práce, výnosnosti kapitálu, miery úspor, investícií,

² Ekonomovia si všimajú najmä zmenu reálneho HDP, čo umožňuje objektívnejšie hodnotiť a porovnávať HDP v rôznych rokoch na rozdiel od použitia nominálneho HDP.

fyzického kapitálu vrátane infraštruktúry a technickej úrovne výroby, považuje aj ľudský kapitál, ktorý priamo, resp. nepriamo súvisí s vyššie uvedenými faktormi rastu. Ľudský kapitál zvyšuje produktivitu práce rovnako ako aj produktivitu fyzického kapitálu. Dá sa považovať za najdôležitejší determinant rastu, samozrejme len pri vytvorení optimálnych podmienok v spoločnosti (sloboda podnikania a vlastníctva, dodržiavania etických, morálnych pravidiel, otvorená ekonomika, efektívna hospodárska politika, prepojenosť s modernou technológiou a inováciami). Zvyšovanie ľudského kapitálu prináša okrem pozitívneho vplyvu na samotný ekonomický rast aj osvetu a stimuluje k investovaniu do vzdelávania u ostatných obyvateľov, čím sa zvyšuje celková vzdelanosť v krajine, a tým pádom aj produktivita práce, resp. úroveň inovácií, čo v konečnom dôsledku vedie k ďalšiemu ekonomickému rastu. Samozrejme, pozitívne vplyva aj na spoločenskú situáciu a politickú stabilitu, čo má opäť spätný pozitívny účinok na ekonomický rast.

Z historického hľadiska sa teórie, ktoré sa venujú vplyvu nerovnosti na ekonomický rast, delia na tri kategórie. Prvou z nich je tzv. tradičný prístup, ktorý sa začal formovať v 80. rokoch. Predstavitelia tradičného prístupu považujú počiatočnú vysokú nerovnosť za stimul pre ekonomický rast, a teda pripúšťajú pozitívny vzťah medzi ekonomickým rastom a dôchodkovou nerovnosťou. Predpokladali ekonomiku v počiatočnom štádiu industrializácie, kedy je fyzický kapitál vzácny, a teda jeho akumulácia vedie k hospodárskemu rastu. Zástancami tradičného prístupu sú Keynes (1939), Kaldor (1939), ale aj Mankiw (2013), ktorý rovnosť považuje za prekážku v stimuloch a inováciách v ekonomike.

Moderný prístup vysvetľuje vzťah medzi hospodárskym rastom a príjmovou nerovnosťou presne naopak, prostredníctvom negatívneho vzťahu medzi ekonomickým rastom a dôchodkovou nerovnosťou. Zastávajú názor, že počiatočná dôchodková rovnosť³ vedie k zvýšeniu hospodárskej výkonnosti, a naopak, s vysokou príjmovou nerovnosťou klesá hospodársky rast. Predstavitelia tohto prístupu, Persson a Tabellini (1991), Alesina a Perotti (1996), Alesina a Rodrik (1994), Keefer a Knack (2007) sa venujú negatívnym dôsledkom plynúcim z vysokej nerovnosti: sociálnemu napätiu a politickej nestabilite, požiadavke prerozdelenia, prekážkam investovania do fyzického a ľudského kapitálu kvôli nedokonalému kapitálovému trhu. Sociálne napätie a politická situácia môžu viesť k odklonu investícií v krajine, nakoľko investori nie sú ochotní vystavovať svoje podnikanie riziku. Sociálne napätie súvisí s kriminálnou činnosťou, v prípade nerovnosti hovoríme o tzv. násilných činoch bez finančného výsledku, čo sociológovia vysvetľujú prostredníctvom tzv. teórií frustrácie (Voitchovsky 2009, s. 554). S chudobou sa spájajú majetkové kriminálne činy. Avšak problematiky nerovnosti a chudoby sú mnohokrát silne prepojené a ich následky sa nedajú striktno oddeliť. Požiadavka na prerozdelenie vychádza od voličov z nižšej

³ Resp. stav blízky dôchodkovej rovnosti.

strednej triedy, ktorý sú v demokratickej spoločnosti schopní prostredníctvom volieb dosiahnuť vyššie zdanenie v neprospech majetnejších. Čím nižšia je stredná (mediánová) hodnota príjmu oproti priemernému príjmu, tým je silnejšia preferencia prerozdelenia dôchodkov. Čo sa týka prekážok investovania, spája sa s nedokonalým kapitálovým trhom a s obmedzeným prístupom chudobných, resp. podstatne obmedzeným v porovnaní s vyššou triedou, k investovaniu, či už v prípade fyzického alebo ľudského kapitálu. Nakoľko chudobnejší klient je pre banku menej bonitný, nemá prístup k najvýnosnejším investíciám, resp. nemá prístup k pôžičkám. Čo sa týka investícií do ľudského kapitálu, a teda do vzdelania, tvoria dôležitý faktor pre vývoj nerovnosti v budúcnosti. Ak je spoločnosť príliš polarizovaná, s tým že najväčšiu časť populácie tvoria práve chudobní, v neskoršom období to môže viesť k nízkemu rastu, nakoľko bude nedostatok kvalitného ľudského kapitálu. Zároveň pri absencii, resp. pri veľmi nízkej úrovni strednej triedy, vzniká nedostatočný domáci dopyt, ktorý znižuje stimul nielen pre výrobu, ale aj inovácie a investície ako také. Mnohé súčasné štúdie OECD sa vracajú k modernému prístupu a naznačujú, že počiatočná vysoká príjmová nerovnosť vedie k znižovaniu hospodárskeho rastu, pretože chudobní nie sú schopní investovať do vzdelania toľko ako vyššie príjmové skupiny (OECD 2014, s. 1).

Tretí, tzv. zjednocujúci prístup v podstate spája obidve predchádzajúce teórie. Rozdeľuje ekonomiky podľa vývoja na hospodárstva v počiatočnej fáze rozvoja a na ekonomiky v neskoršej fáze rozvoja. Nakoľko v nich zohráva fyzický a ľudský kapitál odlišnú úlohu, aj vplyv na hospodársky rast je odlišný. Pre rast ekonomík v počiatočnej fáze rozvoja, v ktorých akumulácia fyzického kapitálu je primárnym a najdôležitejším zdrojom rastu, je ako východisková situácia lepšia vysoká príjmová nerovnosť. Avšak, v rozvinutejších ekonomikách, kde práve akumulácia ľudského kapitálu prispieva k rastu najviac, potrebujú zabezpečiť dôchodkovú rovnosť, resp. nižšiu nerovnosť (Galor a Moav 2004, s. 1010-1022). Autorom zjednocujúceho prístupu je O. Galor a O. Moav. R. B. Freeman identifikoval tzv. *just right inequality*, a tvrdí, že nerovnosť je pre rast prospešná iba do určitej miery, a po určitom čase sa stáva problémom (Keeley 2015, s. 65).

Všetky tri prístupy sa zhodujú v názore, že počiatočná nerovnosť ovplyvňuje hospodársky rast. Otázke, či vôbec je východisková situácia distribúcie príjmov dôležitá alebo nie, sa začali ekonómovia venovať na konci 70. rokov. Súvisí to s uvedením si odlišností krajín na celom svete, a teda začala sa prehodnocovať opodstatnenosť cross sectional studies, ktoré na rozdiel od prípadových štúdií nezohľadňovali špecifiká daných krajín, resp. regiónov (Bourguignon 2004, s.13). Počiatočný stav nerovnosti sa ukázal podstatný spoločne s redistribučnou politikou, akú si daná krajina zvolí. Nakoľko francúzsky ekonóm a bývalý vedúci ekonóm Svetovej banky François Bourguignon spája zmeny v sociálnej stratifikácii so zmenami politických inštitúcií, dochádza k záveru, že počiatočný stav nerovnosti výrazne ovplyvňuje hospodársky rast, pretože ovplyvňuje demokratizáciu spoločnosti,

resp. pravdepodobnosť, kedy sa krajina demokratizuje a dosiahne kvalitnejšie politické inštitúcie (Bourguignon 2004, s. 12-23).

Vplyv nerovnosti, resp. distribúcie príjmov na hospodársky rast sa dá skúmať aj so zreteľom na opačné distribučné konce, inak povedané na hornú a dolnú časť populácie podľa úrovne príjmov. Venovať sa štúdiu nerovnosti oddelene v rámci najbohatšej, strednej a najchudobnejšej vrstvy má svoje opodstatnenie kvôli dvom efektom:

1. Rôzne príjmové skupiny majú odlišné ekonomické správanie
2. Nerovnosť vzniká a prehľbuje sa, ak vzdialenosť medzi príjmovými skupinami ovplyvňuje spôsob, akým ľudia spolupracujú (Voitchovsky 2009, s. 551).

Oba vyššie uvedené efekty ovplyvňujú hospodársky rast cez spotrebiteľské správanie charakteristické pre jednotlivé príjmové skupiny a cez kooperáciu a mieru podieľania sa na raste. V súvislosti s najchudobnejšou časťou populácie sa spája problematika chudoby, ktorá sa stáva problémom, ak sa chudobní na raste nepodieľajú, nedokážu k nemu prispieť. Je zaujímavé si všímať nielen príjmovú chudobu, ale aj multidimenzionálnu, ktorá o. i. súvisí aj s fertilitou. Platí zákonitosť, že čím je vzdelanosť vyššia, tým je fertilita nižšia. Nakoľko prístup k vzdelaniu a vzdelanie všeobecne pozitívne vplyva na ľudský kapitál, chudobnejší sú znevýhodnení, pretože nedisponujú takým ľudským kapitálom ako zvyšok populácie. Ak je v spoločnosti vysoká miera chudoby, znižuje sa celková priemerná úroveň ľudského kapitálu. Na základe spomenutých argumentov, konštatujeme, že medzi nerovnosťou a hospodárskym rastom existuje negatívny vzťah, ktorý vzniká prostredníctvom ukazovateľa fertilita.

Stredná trieda, ktorú Keeley pomenúva ako „zdroj podnikania a inovácií“ (Keeley, 2015, s. 39) predstavuje pozitívny jav súvisiaci s nerovnosťou, avšak, ak je spoločnosť veľmi polarizovaná s vysokým výskytom chudoby, stredná trieda je príliš nízka, čo vedie k viacerým problémom, ktoré následne negatívne pôsobia na rast ekonomiky cez nízky dopyt, pomalé tempo inovácii.

Napokon, najbohatšia vrstva obyvateľstva k nerovnosti môže prispievať prostredníctvom rent-seekingu, korupcie, a lobby. Tieto záležitosti súvisia s fungovaním inštitúcie, ktorých kvalita sa priamo úmerne zvyšuje s bohatstvom a rovnosťou v danom štáte.

Empirickému výskumu hornej a spodnej časti populácie podľa príjmu sa venuje Sarah Voitchovsky, ktorá prichádza k záverom, že vyššia nerovnosť v krajine pozitívne vplyva na rast príjmov najbohatších, pričom negatívne na rast príjmov najchudobnejších (Voitchovsky 2005, s. 277). Na druhej strane, Bourguignon hovorí o pozitívnom vplyve ekonomického rastu v prospech chudobných. Po prvej fáze, kedy

sa bohatí stanú ešte bohatšími a nerovnosť sa zvýši, nastane *trickle down efekt*, čo znamená, že prostredníctvom úspor vytvorených bohatými sa zvýši životná úroveň aj chudobných prostredníctvom všeobecného zvýšenia miezd alebo cez proces vzdelávania, resp. redistribučnú politiku. Ak však je tento efekt nedostatočný, a teda nedochádza v konečnom dôsledku k pozitívnym účinkom aj na chudobnú časť populácie, potom sa nerovnosť zvyšuje (Voitchovsky 2009, s. 558-559).

Ďalším príčinným vzťahom je vplyv hospodárskeho rastu na príjmovú nerovnosť, resp. distribúciu ako takú. Ekonomický rast jednoznačne mení štruktúru ekonomiky, a tým pádom vplýva aj na distribúciu príjmov a majetku. Jednou z prvých a zároveň dlhodobo považovanou za všeobecne platnú je Kuznetsova teória, ktorej závery tvrdia, že ekonomický rast je sprevádzaný zvyšovaním nerovnosti. Kuznets sa vo svojej práci „Ekonomický rast a príjmová nerovnosť“ venuje vývoju v USA, Anglicku a Nemecku v 19. a 20. storočí. Rozvoj delí na tri fázy, pričom prvá etapa súvisí so zmenou agrárnej spoločnosti na industrializovanú, kedy dochádza k vyššej koncentrácii urbanizácie. Pre toto obdobie je charakteristický vyšší príjem v mestách ako na vidieku, čo postupne vytvára nerovnosť (Kuznets 1955, s. 2-28). Ďalším obdobím vývoja je etapa stabilizácie, po ktorej nasleduje posledné obdobie, kedy nerovnosť začne prirodzeným vývojom klesať (Piketty 2015, s. 18), pretože štát začne vyberať viac daní a distribuuje ich medzi obyvateľstvo (Keeley 2015, s. 65).

Dnes už niektoré štúdie spochybňujú závery Kuznetsovej teórie, resp. tvrdia, že nie vždy platí. V 70. a 80. rokoch začali ekonómovia hľadať odpoveď na otázku, či je vývoj distribúcie univerzálny pre všetky krajiny. Začali sa uplatňovať prípadové štúdie ako metóda skúmania, na základe ktorých sa potvrdili výrazné odlišnosti a špecifiká, ktoré ovplyvňujú distribúciu v rôznych krajinách napriek dosiahnutiu rovnakej úrovne hospodárskeho rastu. Ako dôležité faktory uvedenej skutočnosti boli identifikované počiatková úroveň a východiskový stav krajiny, ale aj charakteristika samotného rastu⁴ a politika konkrétneho štátu.

Proces urbanizácie, silne prepojený s ekonomickým rozvojom a rastom, tiež ovplyvňuje distribúciu. Zároveň hĺbka a rýchlosť urbanizácie vytvára zmeny v sociálnych vzťahoch, ktoré je potrebné koordinovať (Bourguignon 2004, s. 12). Pri rýchlej a rapídnej urbanizácii vzniká problém segregácie s výskytom napätia spoločnosti, čo môže vyústiť do ohrozenia bezpečnosti obyvateľstva, resp. aj otvoreného konfliktu medzi skupinami.

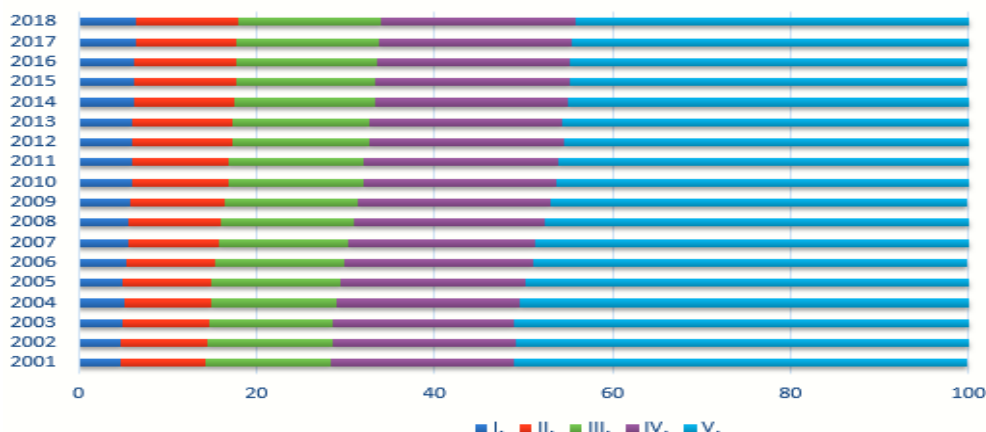
⁴ Nie všetky sektory ekonomiky sú zasiahnuté rastom, resp. rovnakou mierou ako iné oblasti. To isté platí aj o populácii.

4 DISTRIBÚCIA PRÍJMOV A HOSPODÁRSKY RAST V LATINSKEJ AMERIKE A KARIBIKU

V tejto časti sa budeme venovať rozloženiu príjmov a hospodárskemu rastu v regióne Latinskej Ameriky a Karibiku v súčasnosti. Z dlhodobého hľadiska patrí región k najnerovnejším na svete, a práve z tohto dôvodu je riešenie stavu a príčin nerovnosti predmetom odborných a vedeckých prác (Cornia 2014, Bárcena 2016, Lustig, Lopez-Calva a Ortiz-Juarez, 2012). Podľa posledných dostupných štatistických údajov Giniho index pre región Latinskej Ameriky dosahoval hodnotu 0,462 za rok 2018, pričom od roku 2000 zaznamenávame pokles hodnoty indexu o 0,069 (CEPALSTAT, 2020a). Napriek znižovaniu príjmovej nerovnosti v Latinskej Amerike ide o geograficky nekonzistentný jav, problematika v jednotlivých krajinách a úspešnosť vyrovnávania rozdielov v príjmoch sa líši.

Na základe inej metodiky, t.j. rozloženia príjmov podľa kvintilov, zdôrazňujeme najmä problém vysokej polarizácie opačných distribučných koncov. Podľa najnovších štatistík 20 % najchudobnejšieho latinskoamerického obyvateľstva vlastní 6,5 % všetkých príjmov, v kontraste s 20 % najbohatších, ktorým prináleží až 44,1 % príjmov (graf 1). Ide o dlhodobý jav, čo je graficky znázornené aj na nasledujúcom grafe. Postupne sa rozširuje stredná trieda (3. a najmä 4. kvintil), avšak pomalým tempom, a na druhej strane časť populácie zraniteľná na chudobu (1. a 2.kvintil) zostáva stabilná.

Graf 1: Distribúcia príjmov a spotreby v Latinskej Amerike podľa kvintilov

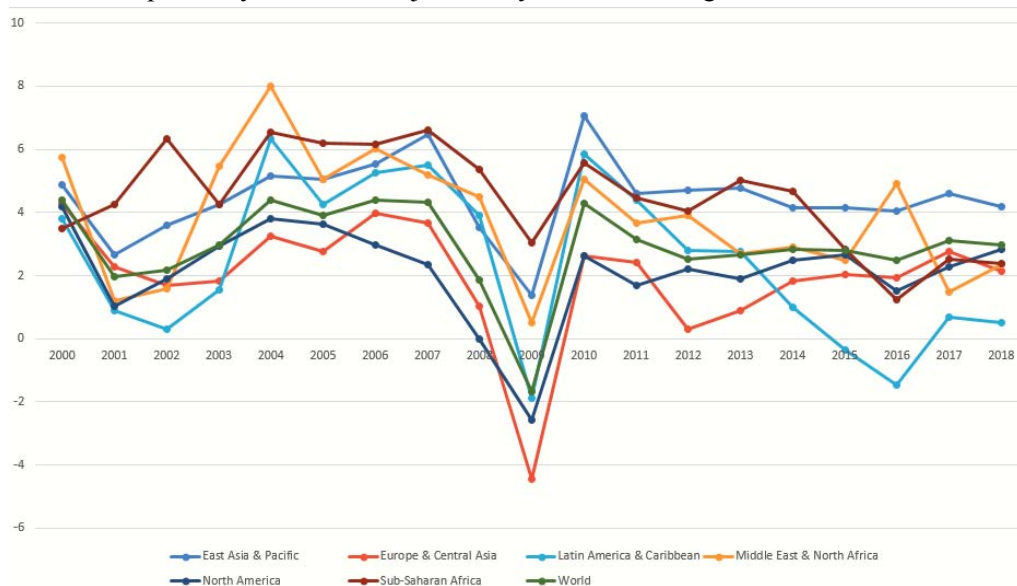

Prameň: vlastné spracovanie podľa CEPALSTAT (2020b).

Po kríze v 80. rokoch a stabilizácii latinskoamerických ekonomík v 90. rokoch dochádza v novom tisícročí najskôr k poklesu medziročného rastu HDP až na 0,29 % v 2002. Následne, sa rast HDP zvýšil a ustálil sa až do obdobia finančnej krízy, kedy dochádza k prepadu v 2009 na úroveň -1,88 %. Avšak, región Latinskej Ameriky

a Karibiku patril k tým, ktoré sa relatívne rýchlo zotavili z krízy, čo demonštruje medziročný rast HDP v hodnote 5,84% v 2010. Vyšší rast HDP bol v tomto roku zaznamenaný iba v regióne Východnej Ázie a Pacifiku, pričom svetový priemer sa nachádzal na úrovni 4,23 %. Následne, medziročný rast HDP spomaľoval, ale do roku 2014 bol v Latinskej Amerike a Karibiku stále vyšší ako vo vyspelých regiónoch sveta, t.j. Severnej Amerike a Európe. V roku 2015 a 2016 sa latinskoamerický región prepadol do recesie, v 2018 sme zaznamenali rast na úrovni 0,50 %, čo je stále najnižší rast HDP zo všetkých regiónov sveta (graf 2).

Graf 2: Hospodársky rast Latinskej Ameriky a Karibiku, regiónov a sveta

Prameň: vlastné spracovanie podľa Svetova banka (2020).

5 VZŤAH MEDZI PRÍJMOVOU NEROVNOSŤOU A HOSPODÁRSKYM RASTOM V LATINSKEJ AMERIKE A KARIBIKU

Ako uvádzame vyššie v texte, vzťah medzi hospodársky rastom a príjmovou nerovnosťou pôsobí oboma smermi. V príspevku sa venujeme obidvom, avšak najskôr sa zameriame na výsledky empirického skúmania vplyvu nerovnosti na hospodársky rast. Tento vzťah sme skúmali prostredníctvom regresnej analýzy vykonanej v programe EViews. Sledovali sme Giniho index a HDP p. c. v stálych cenách⁵ z databázy CEPALSTATU. Nakoľko neboli štatistické údaje dostupné pre všetky krajiny, vybrali sme vzorku nasledovných latinskoamerických a karibských štátov:

⁵ Dáta v stálych cenách sme zvolili kvôli očisteniu od vplyvu inflácie.

Argentína⁶, Brazília, Kolumbia, Kostarika, Dominikánska republika, Ekvádor, Salvádor, Honduras, Peru a Uruguaj⁷ v časovom období 2001, 2002, 2004, 2005, 2011, 2012 a 2013. Tieto roky sme vybrali z dôvodu dostupnosti dát pre čo najväčší počet latinskoamerických krajín, čo nám umožnilo vytvoriť model pre väčšinu latinskoamerických štátov.

Okrem vyššie spomínanej nezávislej premennej, Giniho indexu, sme do regresnej analýzy zahrnuli aj nasledovné vedľajšie nezávislé premenné:

- CPI – index vnímania korupcie: vyjadruje, do akej miery je verejný sektor považovaný za korupčný
- Index vzdelania – jedna zložka HDI, zohľadňuje mieru gramotnosti dospelých (2/3 váhou) a počet zapísaných študentov v primárnom, sekundárnom a terciárnom stupni vzdelávania
- Prílev priamych zahraničných investícií
- Očakávaná dĺžka života pri narodení.

Zostrojili sme model (model I), ktorého nezávislé premenné vysvetľujú zmenu HDP p. c. koeficientom determinácie 83,39 % (tabuľka 1). Jedným z parciálnych cieľov našej práce je skúmať vplyv príjmovej nerovnosti na hospodársky rast. Vychádzali sme z teoretických poznatkov, pričom sme si stanovili nasledovnú hypotézu: „Príjmová nerovnosť v regióne pôsobí na hospodársky rast negatívne,“ ktorá sa nám potvrdila. Na základe výsledkov vyššie popísaného modelu môžeme konštatovať, že ak sa Giniho index zvýši o jednu jednotku, tak sa zníži HDP p. c. o 1,48 jednotiek. Ďalej sme zistili, že zvýšenie hodnôt všetkých ostatných ukazovateľov vedie k hospodárskemu rastu, pričom najvyšší vplyv má očakávaná dĺžka života pri narodení (tabuľka 1).

Následne sme sa osobitne zamerali na najvyspelejšie ekonomiky regiónu Latinskej Ameriky a Karibiku z našej vzorky štátov. Podľa hodnôt HDI sme vyčlenili Argentínu, Uruguaj a Kostariku a zostrojili model s rovnakými premennými pre ne (model II). Opäť sa potvrdilo, že so zvýšením príjmovej nerovnosti sa znižuje ekonomický rast (tabuľka 1), čo je v rozpore so zjednocujúcim prístupom, ktorý tvrdí, že podľa úrovne rozvoja má nerovnosť odlišný vplyv na hospodársky rast. Zaujímavé je tiež zistenie, že hospodársky rast vo vyspelejších latinskoamerických krajinách nie je založený na akumulácii ľudského kapitálu, čo dokazuje negatívny vplyv rastu hodnôt indexu vzdelania a očakávanej dĺžky života na rast HDP p. c., čo tiež nie je

⁶ Argentína vykazuje údaje iba z mestských častí, nie sú dostupné celonárodné údaje takmer v nijakých ukazovateľoch. Neidentifikovali sme to ako prekážku, nakoľko pravidelne dochádza k medzinárodnému porovnávaniu týchto hodnôt v odborných publikáciách.

⁷ V prípade niektorých ukazovateľov sme taktiež použili hodnoty pre mestské časti z dôvodu nedostupnosti celoštátnych údajov.

v súlade s teóriou zjednocujúceho prístupu. Na základe nášho výskumu sa prikláňame k modernému prístupu, a teda že vysoká nerovnosť vedie k nižšiemu hospodárskemu rastu. Ďalším, síce menším rozdielom, pri porovnávaní modelov je pozitívny vplyv prílevu priamych zahraničných investícií, ktorý je menej výrazný pri najvyspelejších štátoch skúmaného regiónu. Obdobné výsledky získavame aj pri skúmaní ukazovateľa CPI.

Tabuľka 1: Vplyv príjmovej nerovnosti na hospodársky rast vo vybraných latinskoamerických a karibských štátoch

	<i>HDP p. c. (Model I)</i>	<i>HDP p. c. (Model II)</i>
Giniho index	-1.486048 (0.0001)	-1.094795 (0.0005)
CPI	0.459121 (0.0002)	0.354590 (0.0006)
Index vzdelania	0.479073 (0.0000)	-0.599043 (0.0005)
Prílev PZI	0.208127 (0.0000)	0.074020 (0.0025)
Očakávaná dĺžka života	5.124322(0.0000)	-6.875128 (0.0000)
R ²	0.838979	0.950486

Poznámka: p-hodnota uvedená v zátvorkách.

Prameň: vlastné spracovanie autora.

Ďalej sme skúmali vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a hospodárskym rastom *vice versa*. Za ukazovateľ popisujúci príjmovú nerovnosť sme si zvolili opäť Giniho index a hospodársky rast reprezentovalo HDP p. c. v stálych cenách rovnako ako v prechádzajúcom výskume. Vplyv hospodárskeho rastu na príjmovú nerovnosť sme testovali na vzorke 9 štátov: Argentína, Brazília, Bolívia, Kolumbia, Kostarika, Dominikánska republika, Salvádor, Peru a Uruguaj v rokoch 2001, 2002, 2004, 2005, 2011, 2012, 2013. Nezávislé premenné predstavovali okrem HDP p. c. nasledovné štatistické ukazovatele:

- Index vzdelania
- Zamestnanosť
- Výdavky do zdravotníctva- ako percento HDP
- Očakávaná dĺžka života žien
- Daňové príjmy vrátane sociálnych príspevkov- vyjadrené ako percento HDP.

Nakoľko model pre všetky vyššie uvedené latinskoamerické štáty, pre ktoré nám zároveň boli dostupné štatistické dáta, bol nesignifikantný, rozhodli sme sa krajiny rozdeliť do dvoch skupín, na viac (Argentína, Uruguaj, Kostarika, Brazília) a menej vyspelé (Bolívia, Kolumbia, Dominikánska republika, Peru, Salvádor). Selekcii sme vykonali na základe ukazovateľa HDI.

Pre skupinu viac rozvinutých ekonomík sme zostrojili model (model I), v ktorom nami zvolené premenné vysvetľovali zmenu Giniho indexu koeficientom determinácie 97,83 % (tabuľka 2). Po zvážení štatistickej významnosti a splnení podmienok modelu sme dospeli k záveru, že rast HDP p. c. znižuje príjmovú nerovnosť, nakoľko pri zmene jednej jednotky HDP p. c. dochádza k zníženiu Giniho koeficienta o 0,225 hodnoty. Ďalej sme zistili, že príjmovú nerovnosť zvyšuje nárast indexu vzdelanosti, očakávanej dĺžky života a percenta daňových príjmov k HDP. Naopak, zvýšenie výdavkov do zdravotníctva a zamestnanosti vedie k vyššej príjmovej nerovnosti. Predpokladáme, že táto skutočnosť je ovplyvnená práve nerovnomernou alokáciou financií v zdravotníctve a nerovnými príležitostami na trhu práce.

V rámci skupiny vyspelejších latinskoamerických ekonomík sme si bližšie všimli Argentínu a Uruguaj, nakoľko Brazília a Kostarika v niektorých ohľadoch nevykazujú charakteristiky rozvinutých ekonomík. Zostrojili sme model II, v ktorom sa nám tiež potvrdili obdobné závery, čo sa týka pozitívneho, resp. negatívneho vplyvu nami vybraných ukazovateľov na príjmovú nerovnosť (tabuľka 2).

Tabuľka 2: Vplyv hospodárskeho rastu na príjmovú nerovnosť

	<i>Giniho index (Model I)</i>	<i>Giniho index (Model II)</i>	<i>Giniho index (Model III)</i>
HDP na osobu	-0.225138 (0.0000)	-0.551874 (0.0069)	0.289875 (0.0000)
Index vzdelania	-0.240844 (0.0000)	-0.347318 (0.0152)	0.215353 (0.0000)
Zamestnanosť	0.464347 (0.0000)	1.227769 (0.0046)	-0.248360 (0.0222)
Výdavky do zdravotníctva	0.149284 (0.0000)	0.151586 (0.0002)	0.103495 (0.0178)
Očakávaná dĺžka života žien	-4.413555 (0.0000)	-3.166498 (0.0586)	-2.449025 (0.0000)
Dane	-0.139648 (0.0000)	-0.176412 (0.0005)	0.086527 (0.2093)
R ²	0.978337	0.987948	0.884831

Poznámka: p-hodnota uvedená v zátvorkách.

Prameň: vlastné spracovanie autora.

V prípade menej vyspelých latinskoamerických ekonomík nami zvolené premenné vplývajú na zmenu Giniho indexu koeficientom determinácie 88,49 % (model III). Pri porovnávaní s predchádzajúcimi modelmi dochádza k zmenám. Pozorujeme pozitívny vplyv rastu HDP p. c. na rast príjmovej nerovnosti. Konkrétne, ak sa zvýši HDP p. c. o jednu jednotku, dochádza k zvýšeniu Giniho indexu o 0,29 jednotiek. So zvýšením zamestnanosti sa znižuje príjmová nerovnosť v prípade menej vyspelých krajín na rozdiel od vyspelejších. Avšak, pri zvýšení indexu vzdelania nastáva nárast Giniho indexu, čo je pravdepodobne spôsobené nerovnomernou distribúciou vzdelania v skúmaných štátoch. Napriek tomu, že aj vplyv daní sa líši

v prípade rozvinutejších a menej rozvinutých latinskoamerických štátov, nemôžeme vyvodzovať závery, nakoľko výsledky pre menej rozvinuté krajiny sú nesignifikantné v Modeli III.

Na základe vyššie uvedeného konštatujeme, že sa nám podarilo čiastočne potvrdiť nami stanovenú hypotézu: „S hospodárskym rastom klesá príjmová nerovnosť v Latinskej Amerike a Karibiku.“ V prípade viac rozvinutých ekonomík platí predpokladané tvrdenie, avšak v menej vyspelých ekonomikách dochádza s rastom HDP p. c. aj k nárastu Giniho indexu, a teda k rastu príjmovej nerovnosti. Avšak, naše výsledky potvrdzujú Kuznetsovu teóriu, ktorá tvrdí, že s hospodárskym rastom sa zvyšuje príjmová nerovnosť iba do určitého bodu, a následne dochádza s hospodárskym rastom k poklesu príjmovej nerovnosti. Tento záver nám potvrdili naše tri modely krajín zoradených podľa stupňa vývoja.

6 ZÁVER A DISKUSIA

Zamerali sme sa na región Latinskej Ameriky a Karibiku, dlhodobo príjmovo najnerovnejší región sveta. Príjmovú nerovnosť v Latinskej Amerike a Karibiku ovplyvňujú predovšetkým nasledovné faktory: koloniálna minulosť, časté politické zmeny v 20. storočí, zaostávanie v technologickom pokroku a dlhotrvajúca neefektívnosť pracovného trhu a verejných inštitúcií. V príspevku stručne analyzujeme vývoj príjmovej nerovnosti v novom tisícročí, pričom dochádzame k záveru, že Latinská Amerika a Karibik patrí k príjmovo nejnerovnejším regiónom sveta, a zároveň trpí vysokou polarizáciou v rámci distribučných koncov podľa analýzy distribúcie príjmov spoločnosti rozdelenej na kvintily, čo nám umožňuje podrobnú analýzu stavu rozloženia príjmov. Medziročný hospodársky rast v skúmanom regióne hodnotíme ako neustálený v novom miléni. Po miernom poklese, opätovnom raste do finančnej krízy, kedy dochádza opäť k prepadu a recesii latinskoamerických ekonomík, sa hospodárstvo v regióne zotavujú druhým najrýchlejším tempom vo svete. Následne ale ekonomiky prepadajú do recesie, v súčasnosti zaznamenávame iba mierny medziročný rast. Uvádzame štatistické údaje iba pre región Latinskej Ameriky a Karibiku celkovo, a nie pre jednotlivé krajiny regiónu, nakoľko ide o rozsiahlu problematiku. Zároveň, rozšírenie analýzy na jednotlivé krajiny identifikujeme ako vhodné pre ďalší výskum.

Následne sme sa venovali empirickému výskumu vplyvu príjmovej nerovnosti na hospodársky rast a *vice versa*, čo predstavuje prínos pri skúmaní problematiky príjmovej nerovnosti. Tieto vzťahy sme skúmali prostredníctvom regresnej analýzy vykonanej v programe EViews. V rámci skúmania vplyvu príjmovej nerovnosti na hospodársky rast sme zostrojili dva modely, jeden pre všetky vyššie uvedené krajiny a druhý pre najvyspelejšie krajiny regiónu. V prípade prvého modelu, ktorého nezávislé premenné vysvetľujú zmenu HDP p. c. koeficientom determinácie 83,39 %, sme dospeli k záveru, že ak sa zvýši Giniho index, dochádza k zníženiu hospodárskeho rastu. Ďalej sme zistili, že zvýšenie hodnôt všetkých ostatných ukazovateľov vedie

k hospodárskemu rastu, pričom najvyšší vplyv má očakávaná dĺžka života pri narodení. Na základe ďalšieho modelu pre najvyspelejšie krajiny regiónu podľa HDI (Argentína, Uruguaj a Kostarika) sa opäť potvrdilo, že so zvýšením príjmovej nerovnosti sa znižuje ekonomický rast. Zaujímavé je tiež zistenie, že hospodársky rast vo vyspelejších latinskoamerických krajinách nie je založený na akumulácii ľudského kapitálu, čo dokazuje negatívny vplyv rastu hodnôt indexu vzdelania a očakávanej dĺžky života na rast HDP p. c. Na základe nášho výskumu sa prikláňame k modernému prístupu, a teda že vysoká nerovnosť vedie k nižšiemu hospodárskemu rastu. Ďalším, síce menším rozdielom, pri porovnávaní modelov je pozitívny vplyv prílevu priamych zahraničných investícií, ktorý je menej výrazný pri najvyspelejších štátoch skúmaného regiónu. Obdobné výsledky získavame aj pri skúmaní ukazovateľa CPI. Na základe našich výsledkov potvrdzujeme nami stanovenú hypotézu: „Príjmová nerovnosť v regióne pôsobí na hospodársky rast negatívne.“

Ďalej sme skúmali vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a hospodárskym rastom *vice versa*. Pre skupinu viac rozvinutých ekonomík sme zostrojili model (Model I), v ktorom nami zvolené premenné vysvetľovali zmenu Giniho indexu koeficientom determinácie 97,83 %. Po zvážení štatistickej významnosti a splnení podmienok modelu sme dospeli k záveru, že rast HDP p. c. znižuje príjmovú nerovnosť, nakoľko pri zmene jednej jednotky HDP p. c. dochádza k zníženiu Giniho koeficienta o 0,225 hodnoty. Ďalej sme zistili, že príjmovú nerovnosť zvyšuje nárast indexu vzdelanosti, očakávanej dĺžky života a percenta daňových príjmov k HDP. Naopak, zvýšenie výdavkov do zdravotníctva a zamestnanosti vedie k vyššej príjmovej nerovnosti. Predpokladáme, že táto skutočnosť je ovplyvnená práve nerovnomernou alokáciou financií v zdravotníctve a nerovnými príležitostami na trhu práce.

V rámci skupiny vyspelejších latinskoamerických ekonomík sme si bližšie všimli aj Argentínu a Uruguaj, nakoľko Brazília a Kostarika v niektorých ohľadoch nevykazujú charakteristiky rozvinutých ekonomík. Zostrojili sme model II, v ktorom sa nám tiež potvrdili obdobné závery, čo sa týka pozitívneho, resp. negatívneho vplyvu nami vybraných ukazovateľov na príjmovú nerovnosť.

V prípade menej vyspelých latinskoamerických ekonomík nami zvolené premenné vplývajú na zmenu Giniho indexu koeficientom determinácie 88,49 %. Pri porovnávaní s predchádzajúcimi modelmi dochádza k zmenám. Pozorujeme pozitívny vplyv rastu HDP p. c. na rast príjmovej nerovnosti. So zvýšením zamestnanosti sa znižuje príjmová nerovnosť v prípade menej vyspelých krajín na rozdiel od vyspelejších. Avšak, pri zvýšení indexu vzdelania nastáva nárast Giniho indexu, čo je pravdepodobne spôsobené nerovnomernou distribúciou vzdelania v skúmaných štátoch.

Podarilo sa nám čiastočne potvrdiť nami stanovenú hypotézu: „S hospodárskym rastom klesá príjmová nerovnosť v Latinskej Amerike a Karibiku.“ V prípade viac rozvinutých ekonomík platí predpokladané tvrdenie, avšak v menej

vyspelých ekonomík dochádza s rastom HDP p. c. k nárastu aj Giniho koeficienta, a teda k rastu príjmovej nerovnosti. Naše výsledky potvrdzujú Kuznetsovú teóriu, ktorá tvrdí, že s hospodárskym rastom sa zvyšuje príjmová nerovnosť iba do určitého bodu a následne dochádza s hospodárskym rastom k poklesu príjmovej nerovnosti.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ALESINA, A. – PEROTTI, R. (1996): Income distribution, political instability, and investment. In: *European Economic Review*. 1996, roč. 40, č.6, s. 1203-1228.
2. ALESINA, A. – RODRIK, D. (1994): Distributive Politics and Economic Growth. In: *The Quarterly Journal of Economics*. 1994, roč. 109, č. 2, č. 465-490.
3. ANIELSKI, M. (2001): Measuring The Sustainability of Nations: The Genuine Progress Indicator System of Sustainable Wellbeing Accounts. [Online.] In: *The Fourth Biennial Conference of the Canadian Society for Ecological Economics: Ecological Sustainability of the Global Market Place*, 2001. [Citované 01.11.2017.] Dostupné na internete: <<http://www.anielski.com/Documents/Sustainability%20of%20Nations.pdf>>.
4. BÁRCENA, A. (2016): *Desarrollo social inclusivo: Una nueva generación de políticas para superar la pobreza reducir la desigualdad en América Latina y el Caribe*. CEPAL, Čile, 180 s.
5. BOURGUIGNON, F. (2004): The Poverty-Growth-Inequality Triangle. [Online.] In: *The Indian Council for Research on International Economic Relations*, 2004. [Citované 10.02.2017.] Dostupné na internete: <<https://gsdrc.org/document-library/the-poverty-growth-inequality-triangle/>>.
6. CENKER, M. – BOLEČEKOVÁ, M. (2013): *Rozvojové vzdelávanie. Témy a metódy*. Nadácia Pontis, Bratislava, 2013, I.vydanie. 210 s. ISBN: 978-80-968229-9-7.
7. CEPALSTAT. (2017): Social Indicators and Statistics: Gini index. [Online.] In: *CEPAL*, 2017. [Citované 8.12.2017.] Dostupné na internete: <<http://interwp.cepal.org/sisgen/ConsultaIntegrada.asp?idIndicador=250&idiotma=i>>.
8. CEPALSTAT. (2018): Education: Years of schooling completed by the economically active population 15 years of age and over, by sex and geographical area (Years of schooling). [Online.] [cit. 14.01.2018]. Dostupné na internete: <http://interwp.cepal.org/sisgen/ConsultaIntegradaFlashProc_HTML.asp>
9. CEPALSTAT. (2018): Social Indicators and Statistics: Ratio of girls to boys in primary, secondary and tertiary education. [Online.] In: *CEPAL*, 2018.

- [Citované 19.1.2018.] Dostupné na internete: <http://interwp.cepal.org/sisgen/ConsultaIntegradaFlashProc_HTML.asp>.
10. CEPALSTAT. (2018): Social Indicators and Statistics: Ratio of girls to boys in primary, secondary and tertiary education. [Online.] In: *CEPAL*, 2018. [Citované 19.1.2018.] Dostupné na internete: <http://interwp.cepal.org/sisgen/ConsultaIntegradaFlashProc_HTML.asp>.
 11. CEPALSTAT. (2020a): *Estadísticas e indicadores sociales: Distribución del ingreso*. [Online.] In: *CEPAL*, 2020. [Citované 20.03.2020.] Dostupné na internete: <https://cepalstat-prod.cepal.org/cepalstat/tabulador/ConsultaIntegradaProc_HTML.asp>.
 12. CEPALSTAT. (2020b): *Social Indicators and Statistics: Income Distribution*. [Online.] In: *CEPAL*, 2020. [Citované 20.03.2020.] Dostupné na internete: <https://cepalstat-prod.cepal.org/cepalstat/tabulador/ConsultaIntegradaProc_HTML.asp>.
 13. CORNIA, G. A. (2014): *Falling Inequality in Latin America: Policy Changes and Lessons*. 1. vydanie. UK: Oxford University Press, 464 s., ISBN 978-0-19-870180-4.
 14. GALOR, O. – MOAV, O. (2004): *From Physical to Human Capital Accumulation: Inequality and the Process of Development*, s. 1010-1022.
 15. GARDNER, H. S. (1997): *Comparative Economic Systems*, The Dryden Press, 1997. 761 s. ISBN: 0-03-032822-5.
 16. KALDOR, N. (1939): Speculation and Economic Stability. In: *The Review of Economic Studies*. 1939, roč. 7, č. 1, s.1-27.
 17. KEEFER, P. – KNACK, S. (2007): Why don't poor countries catch up? A cross-national test of an institutional explanation. In: *Economic Inquiry*, 2007, roč. 25, s. 590-602. ISSN 0095-2583.
 18. KEELEY, B. (2015): *Income Inequality: The Gap between Rich and Poor*. Paríž, OECD Insights, 2015, s. 44 - 45. ISBN 978-92-64-24601-0.
 19. KEYNES, J. M. (1939): Mr. Keynes on the distribution of income and the propensity to consume: A reply. In: *Review of Economics and Statistics*. 1939, roč. 21, č. 3, s. 129.
 20. KUZNETS, S. (1955): Economic Growth and Income Inequality. In: *The American Economic Review*, 1955, roč. 45, č. 1, s. 2-28.
 21. LISÝ, J. (2005): *Výkonnosť ekonomiky a ekonomický rast*, 2.vydanie. Bratislava: IURA Edition, 2005, 132 s., ISBN 80-8078-035-8.
 22. LITCHFIELD, J. A. (1999): Inequality: Methods and Tools. [Online.] In: *World Bank*, 1999. [Citované 15.02.2015]. Dostupné na internete: <<http://siteresources.worldbankorg/INTPGI/Resources/Inequality/litchfie.pdf>>
 23. LUSTIG, N. – LOPEZ-CALVA, L.F. – ORTIZ-JUAREZ, E. (2012): Declining Inequality in Latin America in the 2000s: The Cases of Argentina, Brazil and Mexico. In: *World Development*, 2012, roč. 44, č.1, 129 s.

24. MANKIWI, N. G. (2013): Defending the One Percent. In: *Journal of Economic Perspectives*, 2013, roč 27, č. 3, s. 21-34.
25. OECD (2014): Focus on Inequality and Growth: Does Income Inequality hurt economic growth? [Online.] In: *OECD*, 2014. [Citované 1.3.2020.] Dostupné na internete: <<https://www.oecd.org/social/Focus-Inequality-and-Growth-2014.pdf>>.
26. PIKETTY, T. (2015): Kapitál v 21. storočí. 1. vydanie. Bratislava: Ikar, 2015. 749 s. ISBN 978-80-551-4248-7.
27. PIKETTY, T. (2015): The Economics of Inequality. 1. vydanie. UK: Harvard College, 2015. 142 s. ISBN 978-0-674-50480-6.
28. SVETOVÁ BANKA. (2020): GDP growth (annual %). [Online.] In: *World Bank*, 2020. [Citované 20.03.2020.] Dostupné na internete: <<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2018&start=2000>>.
29. T. PERSSON, T. – TABELLINI, G. (1991): *Is inequality harmful for growth? Theory and evidence*. National Bureau of Economic Research. 37 s.
30. UNDP (2014): Human Development Report 2014: Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience. [Online.] In: *UNDP*, 2014. [Citované 1.3.2020.] Dostupné na internete: <<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>>.
31. VOITCHOVSKY, S. (2005): Does the Profile of Income Inequality Matter for Economic Growth? Distinguishing Between Effects of Inequality in Different Parts of the Income Distribution. In: *Journal of Economic Growth*. 2005, roč. 10, č. 3, s. 273-296.
32. VOITCHOVSKY, S. (2009): Inequality and Economic Growth. In: SALVERDA, W. – NOLAN, B. – SMEEDING, T. M. *The Oxford Handbook of Economic Inequality*. 1. vydanie. New York: Oxford University Press, 2009. s. 551. ISBN: 978-0-19-923137-9.